

DIREKTIVA 2002/19/EZ EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 7. ožujka 2002.

o pristupu i međusobnom povezivanju elektroničkih komunikacijskih mreža i pripadajuće opreme (Direktiva o pristupu)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice a posebno njegov članak 95.,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije ⁽¹⁾,

uzimajući u obzir mišljenje Ekonomskog i socijalnog odbora ⁽²⁾,

u skladu s postupkom utvrđenim u članku 251. Ugovora ⁽³⁾,

budući da:

- (1) Direktiva 2002/21/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacijske mreže i usluge (Okvirna direktiva) ⁽⁴⁾ navodi kao ciljeve regulatornog okvira obuhvaćanje elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga u Zajednici, uključujući nepokretne i pokretne telekomunikacijske mreže, mreže kabelaške televizijske, mreže koje se koriste za zemaljsko radiodifuzijsko emitiranje, satelitske i internetske mreže, bez obzira koriste li se za prijenos govora, telefaksa, podataka ili slika. Te su mreže ili ovlaštene od država članica prema Direktivi 2002/20/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o ovlaštenju elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga (Direktiva o ovlaštenju) ⁽⁵⁾ ili su ovlaštene prema prethodnim regulatornim mjerama. Odredbe ove Direktive primjenjuju se na one mreže koje se koriste za pružanje javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga. Ova Direktiva obuhvaća dogovore o pristupu i međusobnom povezivanju davatelja usluga. Privatne mreže nemaju obveze prema ovoj Direktivi osim ako uporabom pristupa javnim mrežama ne podliježu uvjetima predloženim od država članica.
- (2) Usluge koje pružaju sadržaj poput ponude za prodaju paketa zvučnog ili televizijskog sadržaja za radiodifuzijsko emitiranje nisu obuhvaćene zajedničkim regulatornim okvirom za elektroničke komunikacijske mreže i usluge.
- (3) Pojam „pristup” ima širok raspon značenja te je stoga nužno točno definirati kako se on koristi u ovoj Direktivi, a da se to ne kosi s njegovom mogućom uporabom u drugim mjerama Zajednice. Operator može posjedovati mrežu ili opremu ili ih može potpuno ili djelomično iznajmiti.

⁽¹⁾ SL C 365 E, 19.12.2000., str. 215. i SL C 270 E, 25.9.2001., str. 161.

⁽²⁾ SL C 123, 25.4.2001., str. 50.

⁽³⁾ Mišljenje Europskog parlamenta od 1. ožujka 2001. (SL C 277, 1.10.2001., str. 72.), Zajedničko stajalište Vijeća od 17. rujna 2001. (SL C 337, 30.11.2001., str. 1.) i Odluka Europskog parlamenta od 12. prosinca 2001. (još nije objavljena u Službenom listu). Odluka Vijeća od 14. veljače 2002.

⁽⁴⁾ SL L 108, 24.4.2002., str. 33.

⁽⁵⁾ SL L 108, 24.4.2002., str. 21.

▼B

- (4) Direktiva 95/47/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o uporabi normi za prijenos televizijskih signala⁽¹⁾ nije postavila nikakve posebne uvjete za sustav ili usluge digitalne televizije, što je sudionicima tržišta omogućilo da preuzmu inicijativu i razviju odgovarajuće sustave. Sudionici europskog tržišta su putem Skupine za radiodifuziju digitalnog videosignala (Digital Video Broadcasting Group) razvili skupinu sustava za televizijski prijenos koju su preuzeli radio i televizija diljem svijeta. Te je sustave prijenosa normirao Europski institut za telekomunikacijske norme (European Telecommunications Standards Institute - ETSI) te ih preporuča Međunarodna telekomunikacijska unija. S obzirom na digitalnu televiziju s povećanim omjerom stranica slike, omjer stranica slike 16:9 referentni je format za usluge televizije i programe s povećanim omjerom stranica slike te je danas utemeljen na tržištima država članica kao ishod Odluke Vijeća 93/424/EEZ od 22. srpnja 1993. o akcijskom planu za uvođenje naprednih televizijskih usluga u Europi⁽²⁾.
- (5) Na otvorenom i konkurentnom tržištu ne bi trebalo biti ograničenja koja bi spriječila poduzeća da međusobno pregovaraju o dogovorima o pristupu i međusobnom povezivanju, a posebno o prekograničnim sporazumima, što podliježe pravilima o tržišnom natjecanju iz Ugovora. S ciljem stvaranja učinkovitijeg, istinskog paneuropskog tržišta s učinkovitim tržišnim natjecanjem, većim izborom i konkurentnim uslugama za potrošače, poduzeća koja zaprimaju zahtjeve za pristup ili međusobno povezivanje moraju pregovarati u dobroj vjeri i takve sporazume načelno zaključiti na komercijalnoj osnovi.
- (6) Na tržištima gdje i dalje postoje velike razlike u pregovaračkoj snazi među poduzećima i gdje neka poduzeća za obavljanje svojih usluga ovise o infrastrukturi drugih, potrebno je utemeljiti okvir da se osigura učinkovito funkcioniranje tržišta. U slučaju neuspjelih komercijalnih pregovora, državna regulatorna tijela moraju biti ovlaštena da osiguraju prikladan pristup, međusobno povezivanje i interoperabilnost usluga u korist krajnjih korisnika. Ona posebno mogu osigurati povezivanje s kraja na kraj proporcionalno obvezujući poduzeća koja nadziru pristup krajnjim korisnicima. Nadzor nad načinima pristupa može podrazumijevati vlasništvo ili nadzor nad fizičkom vezom s krajnjim korisnikom (bila ona nepokretna ili pokretna) i/ili mogućnost promjene ili oduzimanja nacionalnog broja ili brojeva potrebnih za pristup priključnoj točki mreže krajnjeg korisnika. To se, primjerice, događa kad operatori mreže krajnjem korisniku pretjerano ograniče pristup internet portalima i uslugama.
- (7) Nacionalne zakonske ili administrativne mjere koje povezuju odredbe i uvjete za pristup ili međusobno povezivanje s djelatnošću strane koja zatraži međusobno povezivanje, a posebno s visinom njezina ulaganja u mrežnu infrastrukturu, a ne s pruženim uslugama međusobnog povezivanja ili pristupa, mogu prouzročiti narušavanje tržišta i stoga mogu biti nekompatibilne s pravilima tržišnog natjecanja.

⁽¹⁾ SL L 281, 23.11.1995., str. 51.

⁽²⁾ SL L 196, 5.8.1993., str. 48.

▼B

- (8) Operatori mreže koji nadziru pristup svojim vlastitim korisnicima to čine na temelju jedinstvenih brojeva ili adresa iz objavljenog raspona brojeva ili adresa. Drugi operatori mreže moraju biti u stanju tim korisnicima isporučiti promet i stoga moraju biti u stanju međusobno se izravno ili neizravno povezivati. Stoga se trebaju zadržati postojeća prava i obveze za pregovore o međusobnom povezivanju. Također je prikladno zadržati obveze prethodno određene u Direktivi 95/47/EZ koje nalažu da potpuno digitalne elektroničke komunikacijske mreže koje se rabe za distribuciju televizijskih usluga i koje su otvorene za javnost budu u mogućnosti distribuirati usluge televizije i programe s povećanim omjerom stranica slike tako da korisnici te programe mogu primati u istom formatu u kojemu su oni bili emitirani.
- (9) Interoperabilnost je u interesu krajnjih korisnika i važan je cilj ovog regulatornog okvira. Poticanje interoperabilnosti jedan je od ciljeva državnih regulatornih tijela kao što je naznačeno u ovom okviru prema kojemu se također predviđa da će Komisija objaviti popis normi i/ili specifikacija koje obuhvaćaju obavljanje usluga, tehnička sučelja i/ili mrežne funkcije kao osnovu za poticanje harmonizacije u elektroničkim komunikacijama. Države članice moraju poticati uporabu objavljenih normi i/ili specifikacija u onoj mjeri koja je prijeko potrebna da se osigura interoperabilnost usluga, a korisnicima poboljša sloboda izbora.
- (10) Pravila tržišnog natjecanja sama po sebi ne moraju biti dovoljna da se osigura kulturna raznolikost i pluralizam medija u području digitalne televizije. Direktiva 95/47/EZ predvidjela je početni regulatorni okvir za novu industriju digitalne televizije koji bi se trebao zadržati, posebno uključujući obvezu pružanja uvjetovanog pristupa na pošten, objektivni i nediskriminirajući način da se osigura dostupnost širokog spektra programa i usluga. Zbog tehnološkog i tržišnog razvoja te obveze redovito trebaju revidirati bilo države članice za njihova nacionalna tržišta ili Komisija za Zajednicu, posebno da se utvrdi postoji li opravdanje za proširivanje obveza na nove pristupnike (*gateways*), kao što su elektronički programski vodiči (*electronic programme guides* - EPG) i sučelja aplikacijskog programa (*application program interfaces* - API) u onoj mjeri u kojoj je nužno krajnjim korisnicima osigurati pristup određenim uslugama digitalne radiodifuzije. Države članice mogu putem zakonskih, regulatornih ili administrativnih sredstava koja smatraju nužnima specificirati usluge digitalne radiodifuzije za koje se krajnjim korisnicima mora osigurati pristup.
- (11) Države članice također mogu svom državnom regulatornom tijelu dopustiti pregled obveza u vezi s uvjetovanim pristupom uslugama digitalne radiodifuzije kako bi se putem analize tržišta procijenilo treba li povući ili dopuniti uvjete za operatore koji nemaju znatniju tržišnu snagu na relevantnom tržištu. Takvo povlačenje ili dopuna ne smije imati negativan učinak na pristup krajnjih korisnika takvim uslugama ili na izgled za učinkovito tržišno natjecanje.
- (12) Da se zajamči kontinuitet postojećih sporazuma i izbjegne zakonski vakuum, potrebno je osigurati da se obveze za pristup i međusobno povezivanje propisane člancima 4., 6., 7., 8., 11.,

▼B

12. i 14. Direktive 97/33/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 1997. o međusobnom povezivanju u telekomunikacijama u pogledu osiguranja univerzalne usluge i interoperabilnosti putem primjene načela otvorenog pristupa mreži (ONP)⁽¹⁾, obveze o posebnom pristupu propisane člankom 16. Direktive 98/10/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 1998. o primjeni otvorenog pristupa mreži (ONP) na govornu telefoniju i o univerzalnoj usluzi za telekomunikacije u okruženju tržišnog natjecanja⁽²⁾ i obveze u vezi s pružanjem prijenosnih kapaciteta iznajmljenih vodova prema Direktivi Vijeća 92/44/EEZ od 5. lipnja 1992. o primjeni otvorenog pristupa mreži za iznajmljene vodove⁽³⁾ u početku prenesu u novi regulatorni okvir, ali da podliježu neposrednoj reviziji s obzirom na prevladavajuće tržišne uvjete. Takva se revizija mora proširiti na one organizacije koje pokriva Uredba (EZ) br. 2887/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2000. o razmotanom pristupu lokalnoj petlji⁽⁴⁾.

- (13) Revizija se mora provesti prema ekonomskoj analizi tržišta utemeljenoj na metodologiji prava o zaštiti tržišnog natjecanja. Cilj je smanjiti specifična *ex ante* pravila sektora usporedno s razvojem natjecanja na tržištu. Međutim, taj postupak također uzima u obzir i tranzicijske probleme na tržištu kao što su oni povezani s međunarodnim roamingom i mogućnost novih uskih grla koja proizlaze iz tehnološkog razvoja, što može zahtijevati *ex ante* uredbu, primjerice u području širokopojasnog pristupa mrežama. Vrlo je vjerojatno da se tržišno natjecanje razvija drukčijom brzinom u različitim tržišnim segmentima i u različitim državama članicama pa državna regulatorna tijela moraju biti u stanju prilagoditi regulatorne obveze na onim tržištima gdje tržišno natjecanje daje željene rezultate. Kako bi se osiguralo da se prema sudionicima na tržištu u sličnim okolnostima postupa na slične načine u različitim državama članicama, Komisija mora biti u stanju osigurati usklađenu primjenu odredaba ove Direktive. Ako je potrebno, državna regulatorna tijela i državna tijela kojima je povjerena provedba zakona o zaštiti tržišnog natjecanja moraju usuglasiti svoje postupke da osiguraju primjenu najpovoljnijeg pravnog lijeka. Zajednica i njezine države članice ušle su u obveze prema međusobnom povezivanju telekomunikacijskih mreža u kontekstu sporazuma Svjetske trgovinske organizacije o osnovnim telekomunikacijama i tih se obveza trebaju pridržavati.
- (14) Direktiva 97/33/EZ predviđa raspon obveza za poduzeća sa znatnijom tržišnom snagom, a to su transparentnost, nediskriminacija, zasebno računovodstvo, pristup i nadzor cijene, uključujući troškovnu usmjerenost. Taj se raspon mogućih obveza mora zadržati, no povrh toga one bi trebale biti utemeljene kao skupina maksimalnih obveza koje se mogu primijeniti na poduzeća da se izbjegne prekomjerna regulacija. U iznimnim slučajevima, da se udovolji međunarodnim obvezama ili pravu Zajednice, može biti primjereno obvezati sve tržišne sudionike na pristup ili međusobno povezivanje, kao što je trenutačno slučaj sa sustavima uvjetovanog pristupa za usluge digitalne televizije.

⁽¹⁾ SL L 199, 26.7.1997., str. 32. Direktiva kako je zadnje izmijenjena Direktivom 98/61/EZ (SL L 268, 3.10.1998., str. 37.).

⁽²⁾ SL L 101, 1.4.1998., str. 24.

⁽³⁾ SL L 165, 19.6.1992., str. 27. Direktiva kako je zadnje izmijenjena Odlukom Komisije br. 98/80/EZ (SL L 14, 20.1.1998., str. 27.).

⁽⁴⁾ SL L 366, 30.12.2000., str. 4.

▼B

- (15) Specifično obvezivanje poduzeća znatnije tržišne snage ne nalaže dodatnu analizu tržišta nego opravdanje da je relevantna obveza potrebna i proporcionalna s obzirom na narav utvrđenog problema.
- (16) Transparentnost načela i uvjeta za pristup i međusobno povezivanje, uključujući cijene, služi ubrzanju pregovora i izbjegavanju sporova, a tržišne sudionike uvjerava da se usluga ne obavlja prema diskriminacijskim načelima. Otvorenost i transparentnost tehničkih sučelja mogu biti posebno važni u osiguravanju interoperabilnosti. Ako državno regulatorno tijelo nalaže da informacije budu javne, ono također može specificirati način na koji one moraju postati dostupne, obuhvaćajući, primjerice, vrstu publikacije (papirnatu i/ili elektroničku) te njezinu cijenu, uzimajući u obzir narav i svrhu relevantnih informacija.
- (17) Načelo nediskriminacije osigurava da poduzeća s tržišnom snagom ne naruše tržišno natjecanje, posebno ako su ona vertikalno integrirana poduzeća koja pružaju usluge poduzećima s kojima se natječu na silaznim tržištima.
- (18) Zasebno računovodstvo omogućava da unutarnji prijenosi cijena budu vidljivi, a državnom regulatornom tijelu da provjeri pridržavanje obveza nediskriminacije, ako je to primjenljivo. U vezi s time Komisija je objavila Preporuku 98/322/EZ od 8. travnja 1998. o međusobnom povezivanju na liberaliziranom telekomunikacijskom tržištu (Dio 2. o zasebnom računovodstvu i troškovnom računovodstvu) ⁽¹⁾.
- (19) Određivanje pristupa mrežnoj infrastrukturi može se opravdati kao sredstvo za povećavanje tržišnog natjecanja, ali državna regulatorna tijela moraju uravnotežiti prava vlasnika infrastrukture da koristi svoju infrastrukturu u svoju korist i prava drugih davatelja usluge na pristup opremi, što je osnova za obavljanje konkurentnih usluga. Ako su operatori obvezani udovoljiti opravdanim zahtjevima za pristup i uporabu mrežnih elemenata i pripadajuće opreme, ti se zahtjevi mogu odbiti samo na temelju objektivnih načela kao što je tehnička izvedivost ili potreba za održanjem integriteta mreže. Ako se pristup odbije, oštećena stranka može pokrenuti spor prema postupku za rješavanje sporova iz članaka 20. i 21. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva). Od operatora kojem je nametnuta obveza pristupa ne može se tražiti da daje one vrste pristupa koje nisu u njegovoj nadležnosti. Obveza pristupa koju su nametnula državna regulatorna tijela kojom se kratkoročno povećava tržišno natjecanje ne bi smjela obeshrabiliti tržišne natjecatelje da ulažu u alternativnu opremu čime će se dugoročno osigurati veće tržišno natjecanje. Komisija je izdala Obavijest o primjeni pravila o tržišnom natjecanju za ugovaranje pristupa u telekomunikacijskom sektoru ⁽²⁾ koja se bavi ovim pitanjima. Državna regulatorna tijela mogu davatelje i/ili primatelje određenog pristupa obvezati tehničkim i operacijskim uvjetima u skladu s pravom Zajednice. Posebno se obveza tehničkih normi mora pridržavati Direktive 98/34/EZ Europskog parlamenta

⁽¹⁾ SL L 141, 13.5.1998., str. 6.

⁽²⁾ SL C 265, 22.8.1998., str. 2.,

▼B

i Vijeća od 22. lipnja 1998. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih normi i propisa i pravila o uslugama informacijskog društva ⁽¹⁾.

- (20) Nadzor cijena može biti potreban kada analiza tržišta na određenom tržištu otkrije nedovoljno tržišno natjecanje. Regulatorna intervencija može biti relativno neznatna, kao što je obveza da cijene za odabir operatora budu prihvatljive kao što je predviđeno Direktivom 97/33/EZ ili znatnija kao što je obveza da cijene budu usmjerene prema troškovima kako bi ih se potpuno opravdalo u slučaju da konkurencija nije dovoljno jaka da spriječi pretjerano visoke cijene. Operatori sa znatnijom tržišnom snagom posebno moraju izbjeći snižavanje cijena, čime razlika između njihove maloprodajne cijene i cijene za međusobno povezivanje koja se traži od konkurenata koji obavljaju slične maloprodajne usluge ne bi bila dovoljna da se osigura održivo tržišno natjecanje. Kad državno regulatorno tijelo izračuna troškove nastale prilikom uspostavljanja usluge koja je određena prema ovoj Direktivi, potrebno je dopustiti prihvatljiv povrat uloženog kapitala, uključujući potrebne radne i građevinske troškove, s prilagođenom vrijednosti kapitala gdje je potrebno odraziti trenutačnu vrijednost imovine i djelotvornost operacija. Metoda povrata troškova mora biti prilagođena okolnostima, uzimajući u obzir potrebu da se unaprijedi učinkovitost i održivo tržišno natjecanje, a potrošačke pogodnosti dovedu do najvišeg stupnja.
- (21) Ako državno regulatorno tijelo naloži provedbu sustava troškovnog računovodstva da se podrži nadzor cijena, ono može provesti godišnju reviziju da osigura udovoljavanje tom sustavu troškovnog računovodstva, pod uvjetom da ima potrebno kvalificirano osoblje ili može naložiti da reviziju provede neko drugo kvalificirano tijelo, neovisno o dotičnom operatoru.
- (22) Objavljivanje informacija od država članica omogućit će tržišnim sudionicima i potencijalnim novim sudionicima da shvate svoja prava i obveze i da saznaju gdje mogu pronaći relevantne detaljne informacije. Objavljivanje u nacionalnom službenom glasilu pomaže zainteresiranim strankama u drugim državama članicama da pronađu relevantne informacije.
- (23) S ciljem osiguravanja učinkovitog paneuropskog tržišta elektroničkih komunikacija, Komisija mora promatrati i objavljivati informacije o pristojbama koje doprinose određivanju cijena za krajnje korisnike.
- (24) Razvoj tržišta elektroničkih komunikacija, s pripadajućom infrastrukturom, može imati negativne učinke na okoliš i krajolik. Države članice stoga moraju taj proces promatrati i ako je potrebno, poduzeti mjere da se takvi učinci svedu na najmanju moguću mjeru pomoću odgovarajućih sporazuma i drugih dogovora s nadležnim tijelima.

⁽¹⁾ SL L 204, 21.7.1998., str. 37. Direktiva kako je izmijenjena Direktivom 98/48/EZ (SL L 217, 5.8.1998., str. 18.).

▼B

- (25) U svrhu određivanja pravilne primjene prava Zajednice, Komisija mora znati koja su poduzeća proglašena kao poduzeća sa znatnijom tržišnom snagom i koje su obveze tržišnim sudionicima nametnula državna regulatorna tijela. Osim objavljivanja tih informacija na nacionalnoj razini, još je potrebno da države članice te informacije pošalju Komisiji. Ako države članice moraju Komisiji poslati informacije, to može biti u elektroničkom obliku, podložno prethodno dogovorenim primjerenim postupcima ustanovljavanja vjerodostojnosti.
- (26) Zbog brzine tehnološkog i tržišnog razvoja, provedba ove Direktive mora se preispitati u roku tri godine od datuma primjene kako bi se odredilo ispunjava li ciljeve.
- (27) Mjere potrebne za provedbu ove Direktive treba usvojiti u skladu s Odlukom Vijeća 1999/468/EZ od 28. lipnja 1999. o utvrđivanju postupaka za izvršavanje provedbenih ovlasti dodijeljenih Komisiji ⁽¹⁾.
- (28) Budući da ciljeve predloženog djelovanja, točnije utemeljivanje usklađenog okvira za uređivanje pristupa i međusobnog povezivanja elektroničkih komunikacijskih mreža i pripadajuće opreme ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego ih se zbog razmjera i učinka djelovanja može na bolji način ostvariti na razini Zajednice, Zajednica može usvojiti mjere, u skladu s načelom supsidijarnosti, kao što je predloženo u članku 5. Ugovora. U skladu s načelom proporcionalnosti, kao što je predloženo u tom članku, ova Direktiva ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tih ciljeva,

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE I.

PODRUČJE PRIMJENE, CILJ I DEFINICIJE

Članak 1.

Opseg i svrha

1. Unutar okvira utvrđenog u Direktivi 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), ova Direktiva usklađuje način na koji države članice uređuju pristup i međusobno povezivanje elektroničkih komunikacijskih mreža i pripadajuće opreme. Svrha je utemeljiti regulatorni okvir u skladu s unutarnjim tržišnim načelima za odnose između davatelja mreža i usluga iz kojega će proizaći održivo tržišno natjecanje, interoperabilnost usluga elektroničke komunikacije i potrošačke pogodnosti.

2. Ova Direktiva utemeljuje prava i obveze za operatore i za poduzeća koja traže međusobno povezivanje i/ili pristup njihovim mrežama ili pripadajućoj opremi. Ona postavlja ciljeve za državna regulatorna tijela u vezi s pristupom i međusobnim povezivanjem te predviđa postupke kojima će se osigurati da se obveze koje su propisala državna regulatorna tijela provjeravaju i, ako je potrebno, povuku nakon ostvarenja željenih ciljeva. U ovoj Direktivi pristup se ne odnosi na pristup krajnjih korisnika.

⁽¹⁾ SL L 184, 17.7.1999., str. 23.

▼B*Članak 2.***Definicije**

Za potrebe ove Direktive, primjenjuju se definicije predviđene u članku 2. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna Direktiva).

Također će se primjenjivati sljedeće definicije:

▼M1

- (a) „pristup” znači da se drugom poduzeću stavlja na raspolaganje oprema i/ili usluge uz utvrđene uvjete, na isključivoj ili neisključivoj osnovi, radi pružanja elektroničkih komunikacijskih usluga, kada se one rabe za pružanje usluga informatičkog društva ili usluga radio-difuzijskog sadržaja. Pristup obuhvaća, *inter alia*: pristup dijelovima mreže i pripadajućoj infrastrukturi i opremi, koji može obuhvaćati priključenje opreme putem nepokretnih ili pokretnih sredstava (ovo posebno uključuje pristup lokalnoj petlji te opremi i uslugama potrebnim za pružanje usluga putem lokalne petlje); pristup fizičkoj infrastrukturi koja uključuje zgrade, kabelaške kanale i antenske stupove; pristup odgovarajućim programskim sustavima, uključujući sustave za operativnu potporu; pristup informatičkim sustavima ili bazama podataka za naručivanje unaprijed, pribavljanje, naručivanje, održavanje i popravke, te izdavanje računa; pristup sustavima za pretvaranje brojeva ili sustavima koji nude istovjetnu funkcionalnost; pristup nepokretnim i pokretnim mrežama, posebno za roaming; pristup sustavima uvjetovanog pristupa za usluge digitalne televizije te pristup virtualnim mrežnim uslugama.

▼B

- (b) „međusobno povezivanje (interkonekcija)” znači fizičko ili logičko povezivanje javnih komunikacijskih mreža koje koristi isto ili drugo poduzeće kako bi se korisnicima usluga jednog poduzeća dopustilo da komuniciraju s korisnicima istog ili drugog poduzeća ili da pristupe uslugama koje pruža drugo poduzeće. Usluge mogu pružati međusobno povezane stranke ili druge stranke koje imaju pristup mreži. Međupovezivanje je posebna vrsta pristupa koji se provodi između operatora javnih mreža;
- (c) „operator” znači poduzeće koje daje ili koje je ovlašteno davati na korištenje javnu komunikacijsku mrežu ili povezanu opremu;
- (d) „usluga televizije s povećanim omjerom stranica slike” znači usluga televizije koja se potpuno ili djelomice sastoji od programa koji su proizvedeni ili montirani da ih se prikaže u punoj veličini na formatu s povećanim omjerom stranica slike. Format 16:9 je referentni format za usluge televizije s povećanim omjerom stranica slike;

▼M1

- (e) „lokalna petlja” znači fizički strujni krug kojim se priključna točka mreže povezuje s razdjelnikom ili istovjetnom opremom u nepokretnoj javnoj elektroničkoj komunikacijskoj mreži.

▼B

POGLAVLJE II.

OPĆE ODREDBE*Članak 3.***Opći okvir za pristup i međusobno povezivanje**

1. Države članice osiguravaju da nema ograničenja koja poduzeća u istoj državi članici ili u drugim državama članicama sprečavaju da

▼B

međusobno pregovaraju o ugovaranju tehničkih i komercijalnih dogovora za pristup i/ili međusobno povezivanje, u skladu s pravom Zajednice. Poduzeće koje zatraži pristup ili međusobno povezivanje ne mora biti ovlašteno za djelovanje u državi članici gdje zatraži pristup ili međusobno povezivanje ako ne obavlja usluge i ne upravlja mrežom u toj državi članici.

2. Ne dovodeći u pitanje članak 31. Direktive 2002/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama (Direktiva o univerzalnoj usluzi) ⁽¹⁾, kad budu odobravale pristup ili međusobno povezivanje, države članice neće zadržati zakonske ili administrativne mjere koje obvezuju operatore da drugim poduzećima ponude drukčija načela i uvjete za istovjetne usluge i/ili postaviti obveze koje nisu povezane sa stvarnim uslugama pristupa i međusobnog povezivanja, ne dovodeći u pitanje uvjete utvrđene u Prilogu Direktivi 2002/20/EZ (Direktiva o ovlaštenju).

*Članak 4.***Prava i obveze poduzeća****▼M1**

1. Operatori javnih komunikacijskih mreža imaju pravo i, kada to zahtijevaju druga poduzeća koja su za to ovlaštena u skladu s člankom 4. Direktive 2002/20/EZ (Direktiva o ovlaštenju), obvezu da međusobno pregovaraju o međupovezivanju radi pružanja javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga, kako bi se osiguralo pružanje usluge i funkcionalna povezanost usluga u cijeloj Zajednici. Operatori nude pristup i međupovezivanje drugim poduzećima pod odredbama i uvjetima sukladnim obvezama koje je odredilo državno regulatorno tijelo sukladno člancima 5. do 8.

▼B

2. Javne mreže elektroničke komunikacije utemeljene za distribuciju digitalnih televizijskih usluga u mogućnosti su distribuirati usluge televizije i programe s povećanim omjerom stranica slike. Operatori mreže koji primaju i redistribuiraju usluge televizije ili programe s povećanim omjerom stranica slike zadržavaju taj format s povećanim omjerom stranica slike.

3. Ne dovodeći u pitanje članak 11. Direktive 2002/20/EZ (Direktiva o ovlaštenju), države članice zahtijevaju da poduzeća koja od drugih poduzeća traže informacije prije, tijekom ili poslije procesa pregovaranja o dogovorima za pristup ili međusobno povezivanje te informacije rabe samo u svrhu za koju su one dane i da sve vrijeme poštuju povjerljivost informacija koje se prenose ili pohranjuju. Zaprimiteljne informacije neće se dijeliti s bilo kojom drugom strankom, posebno s drugih odjelima, podružnicama ili partnerima kojima bi takve informacije mogle dati prednost u tržišnom natjecanju.

*Članak 5.***Ovlasti i odgovornosti državnih regulatornih tijela u vezi s pristupom i međusobnim povezivanjem****▼M1**

1. Provodeći ciljeve navedene u članku 8. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), državna regulatorna tijela potiču i prema potrebi

⁽¹⁾ SL L 108, 24.4.2002., str. 51.

▼ M1

osiguravaju, u skladu s odredbama ove Direktive, odgovarajući pristup i međupovezivanja, kao i funkcionalnu povezanost usluga, a svoju odgovornost primjenjuju promičući učinkovitost, održivo tržišno natjecanje, učinkovito ulaganje i inovacije, te dajući krajnjim korisnicima najveću korist.

▼ B

Posebno, ne dovodeći u pitanje mjere koje se mogu poduzeti u vezi s poduzećima sa znatnijom tržišnom snagom u skladu s člankom 8., državna regulatorna tijela posebno moraju biti u stanju nametnuti:

- (a) u onoj mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se osiguralo povezivanje s kraja-na-kraj, obveze za poduzeća koja nadziru pristup krajnjim korisnicima, uključujući u opravdanim slučajevima obvezu međusobnog povezivanja s drugim mrežama ako to već nije slučaj;

▼ M1

- (a.b.) u opravdanim slučajevima i u nužnom opsegu, obveze poduzećima koja kontroliraju pristup do krajnjih korisnika da uspostave funkcionalnu povezanost svojih usluga;

▼ B

- (b) u onoj mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se krajnjim korisnicima osigurala dostupnost usluga digitalne radijske i televizijske difuzije koje su specificirale države članice, obveze za operatore omogućivanja pristupa drugoj opremi koja se navodi u Prilogu I., dijelu II., po poštenim, objektivnim i nediskriminirajućim načelima.

▼ M1

- 2. Obveze i uvjeti propisani u skladu sa stavkom 1. nepristrani su, transparentni, razmjerni i nediskriminirajući te se provode u skladu s postupcima iz članaka 6., 7. i 7.a Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva).

3. S obzirom na pristup i međupovezivanje iz stavka 1., države članice osiguravaju da državno regulatorno tijelo ima ovlasti da na vlastitu inicijativu posreduje kada je to opravdano, kako bi se osigurali ciljevi politike upravljanja iz članka 8. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva) u skladu s odredbama ove Direktive i postupcima iz članaka 6. i 7., 20. i 21. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva).

▼ B

POGLAVLJE III.

OBVEZE OPERATORA I POSTUPCI ZA REVIZIJU TRŽIŠTA

Članak 6.

Sustavi uvjetovanog pristupa i druga oprema

- 1. Države članice osiguravaju da se, u vezi s uvjetovanim pristupom uslugama digitalne televizijske i radijske difuzije gledateljima i slušateljima u Zajednici, bez obzira na načine prijenosa, primjenjuju uvjeti propisani u Prilogu I., dijelu I.

▼ **M1**

2. U svjetlu razvoja tržišta i tehnologije, Komisija može donijeti provedbene mjere radi izmjene Priloga I. Te mjere, kojima je cilj izmijeniti elemente ove Direktive koji nisu ključni, donosi se u skladu s regulatornim postupkom s kontrolom iz članka 14. stavka 3.

▼ **B**

3. Neovisno o odredbama stavka 1., države članice mogu dopustiti svojem državnom regulatornom tijelu, čim ova Direktiva stupi na snagu, a povremeno i poslije toga, provjeravanje uvjeta koji se primjenjuju u skladu s ovim člankom putem analize tržišta u skladu s prvim stavkom članka 16. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva) kako bi odlučilo treba li zadržati, dopuniti ili povući primijenjene uvjete.

Ako nakon te analize tržišta državno regulatorno tijelo zaključi da jedan ili više operatora nemaju znatniju tržišnu snagu na relevantnom tržištu, ono može tim operatorima dopuniti ili povući uvjete, u skladu s postupcima navedenim u člancima 6. i 7. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), samo u onoj mjeri u kojoj:

(a) pristup krajnjih korisnika radijskoj i televizijskoj difuziji i kanalima za difuziju i uslugama navedenim u skladu s člankom 31. Direktive 2002/22/EZ (Direktiva o univerzalnoj usluzi) neće tom dopunom ili povlačenjem biti izložen negativnom djelovanju; i

(b) ako izgledi za uspješno tržišno natjecanje za:

i. maloprodajne usluge digitalne televizijske i radijske difuzije; i

ii. sustave uvjetovanog pristupa i druge pripadajuće opreme

neće biti izloženi negativnom djelovanju zbog te dopune ili povlačenja.

Stranke koje budu pogođene tom dopunom ili povlačenjem uvjeta dobit će primjereni obavijesni rok.

4. Uvjeti primijenjeni u skladu s ovim člankom ne dovode u pitanje mogućnosti da države članice propišu obveze u vezi s oblikom prikazivanja elektroničkog programskog vodiča i slične ispisne i navigacijske opreme.

▼ **M1**▼ **B**

Članak 8.

Nametanje, izmjena ili povlačenje obveza

1. Države članice osiguravaju da državna regulatorna odredba ► **M1** 9. do 13.a. ◀

2. Ako je operator određen da ima znatniju tržišnu snagu na određenom tržištu kao rezultat analize tržišta provedene u skladu s člankom 16. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), državno regulatorno tijelo, ako je potrebno, nameće obveze utvrđene u člancima od 9. do 13. ove Direktive.

3. Ne dovodeći u pitanje:

— odredbe ► **M1** članci 5. stavak 1. i 6. ◀ stavka 2. i članka 6.,

▼B

— odredbe članka 12. i 13. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), uvjet 7. u dijelu B Priloga Direktivi 2002/20/EZ (Direktiva o ovlaštenju) kao što je primijenjeno na temelju članka 6. stavka 1. te Direktive, člancima 27., 28. i 30. Direktive 2002/22/EZ (Direktiva o univerzalnoj usluzi) i relevantnim odredbama ► **M1** Direktiva 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama) ⁽¹⁾ ◀ koja sadržava obveze za poduzeća koja nisu određena da imaju znatniju tržišnu snagu, ili

— potrebom pridržavanja međunarodnih obveza,

državna regulatorna tijela neće nametati obveze utvrđene u člancima od 9. do 13. za operatore koji nisu određeni u skladu sa stavkom 2.

▼M1

U iznimnim okolnostima, kada državno regulatorno tijelo namjerava operatorima sa značajnom tržišnom snagom odrediti obveze za pristup ili međupovezivanje, osim onih utvrđenih u člancima 9. do 13. ove Direktive, ono dostavlja ovaj zahtjev Komisiji. Komisija u najvećoj mjeri u obzir uzima mišljenje Tijela europskih regulatora za elektroničke komunikacije (BEREC) ⁽²⁾. Komisija, djelujući u skladu s člankom 14. stavkom 2. donosi odluku kojom ovlašćuje državno regulatorno tijelo da poduzima takve mjere ili ga odvraća od poduzimanja takvih mjera.

▼B

4. Obveze nametnute u skladu s ovim člankom temelje se na naravi prepoznatog problema, objektivno i opravdano s obzirom na obveze predviđene u članku 8. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva). Te se obveze nameću samo nakon savjetovanja u skladu s člancima 6. i 7. te Direktive.

5. U vezi s trećom alinejom prvog podstavka stavka 3., državna regulatorna tijela dostavljaju Komisiji odluke o nametanju, izmjeni ili povlačenju obveza za tržišne sudionike, u skladu s postupkom iz članka 7. ove Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva).

*Članak 9.***Obveza transparentnosti****▼M1**

1. U skladu s odredbama članka 8., državna regulatorna tijela mogu odrediti obveze transparentnosti u vezi s međupovezivanjem i/ili pristupom, kojima se traži od operatora da objave određene informacije, kao što su računovodstveni podaci, tehničke specifikacije, značajke mreže, odredbe i uvjeti ponude i uporabe, uključujući bilo koje uvjete koji ograničavaju pristup i/ili uporabu usluga i aplikacija, kada takve uvjete dopuštaju države članice u skladu s pravom Zajednice, kao i cijene.

▼B

2. Posebno ako operator ima obveze nediskriminacije, državna regulatorna tijela mogu tražiti od tog operatora da objavi referentnu ponudu, koja će biti dovoljno razdvojena da trgovačkim društvima osigura da ne

⁽¹⁾ SL L 201, 31.7.2002., str. 37.

⁽²⁾ Uredba (EZ) br. 1211/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. o osnivanju Tijela europskih regulatora za elektroničke komunikacije (BEREC) i Ureda.

▼ B

plate za opremu koja nije potrebna za traženu uslugu, dajući opis bitnih ponuda podijeljenih na dijelove u skladu s potrebama tržišta, kao i pripadajuće odredbe i uvjete, uključujući cijene. Državno regulatorno tijelo, *inter alia*, treba biti u stanju odrediti promjene za referentne ponude kako bi se mogle provesti obveze propisane ovom Direktivom.

3. Državna regulatorna tijela mogu specificirati točne informacije koje trebaju biti dostupne, potrebnu razinu detalja i način objavljivanja.

▼ M1

4. Bez obzira na stavak 3., kada neki operator ima obveze na temelju članka 12. u vezi s pristupom veleprodajnoj infrastrukturi mreže, državna regulatorna tijela osiguravaju objavljivanje referentne ponude koja u svakom slučaju sadržava elemente utvrđene u Prilogu II.

5. Komisija može donijeti potrebne izmjene Priloga II. kako bi ga prilagodila razvoju tehnologije i tržišta. Mjere, kojima je cilj izmijeniti elemente ove Direktive koji nisu ključni, donose se u skladu s regulatornim postupkom s kontrolom iz članka 14. stavka 3. U provođenju odredaba ovog stavka, Komisiji može pomagati BEREC.

▼ B*Članak 10.***Obveza nediskriminacije**

1. Državno regulatorno tijelo može u skladu s odredbama članka 8. odrediti obveze nediskriminacije u vezi s međusobnim povezivanjem i/ili pristupom.

2. Obveze nediskriminacije posebno osiguravaju da operator primjenjuje istovjetne uvjete u istovjetnim okolnostima prema drugim poduzećima koja obavljaju istovjetne usluge te da pruži usluge i informacije drugima prema istim uvjetima i iste kakvoće kao što to obavlja za svoje usluge ili usluge svojih podružnica ili partnera.

*Članak 11.***Obveza zasebnog računovodstva**

1. Državno regulatorno tijelo može prema odredbama članka 8. odrediti obveze zasebnog računovodstva prema određenim djelatnostima u vezi s međusobnim povezivanjem i/ili pristupom. Državno regulatorno tijelo može posebno tražiti od vertikalno integrirane kompanije da svoje veleprodajne i unutarnje cijene *inter alia* učini transparentnima, da osigura pridržavanje zahtjeva za nediskriminaciju prema članku 10. ili, ako je potrebno, da spriječi nepošteno subvencioniranje između cjenovnih područja. Državna regulatorna tijela mogu specificirati format i računovodstvenu metodologiju koja će se rabiti.

2. Ne dovodeći u pitanje članak 5. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), kako bi se omogućila provjera pridržavanja obveza transparentnosti i nediskriminacije, državna regulatorna tijela treba ovlastiti za traženje računovodstvene evidencije, uključujući podatke o prihodu primljenom od trećih stranaka, koja će se predavati na zahtjev. Državna regulatorna tijela mogu te informacije objaviti ako bi to doprinijelo otvorenom i konkurentnom tržištu, poštujući nacionalna pravila i pravila Zajednice o komercijalnoj povjerljivosti.

▼ B*Članak 12.***Obveze pristupa i uporabe posebne mrežne opreme**

1. Državno regulatorno tijelo može u skladu s odredbama članka 8. propisati obveze operatorima da zadovolje razumne zahtjeve za pristup i uporabu određenih dijelova mreže i pripadajućih infrastruktura i opreme, *inter alia* u situacijama u kojima državno regulatorno tijelo smatra da bi uskraćivanje pristupa ili nerazumne odredbe i uvjeti sličnoga učinka usporili nastanak održivog tržišnog natjecanja na maloprodajnoj razini ili da ne bi bili u interesu krajnjeg korisnika.

Od operatora se *inter alia* može tražiti:

▼ M1

(a) kako bi se trećim strankama omogućio pristup određenim dijelovima i/ili opremi mreže, uključujući pristup dijelovima mreže koji nisu aktivni i/ili izdvojeni pristup lokalnoj petlji kako bi se, *inter alia*, omogućio odabir nositelja i/ili prethodni odabir i/ili ponude za preprodaju pretplatničke linije;

▼ B

- (b) da s poduzećima koja traže pristup pregovaraju u dobroj vjeri;
- (c) da ne ukinu već dopušteni pristup opremi;
- (d) da na veleprodajnoj osnovi pružaju posebne usluge trećim strankama za maloprodaju;
- (e) da dopuste otvoreni pristup tehničkim sučeljima, protokolima ili drugim ključnim tehnologijama koje su prijeko potrebne za interoperabilnost usluga ili usluge virtualnih mreža;

▼ M1

(f) da bi se osigurala zajednička lokacija ili drugi oblici zajedničkog korištenja povezane opreme;

▼ B

- (g) da obavljaju određene usluge potrebne da se korisnicima osigura interoperabilnost usluga s kraja na kraj, uključujući opremu za usluge inteligentne mreže ili roaming u pokretnim mrežama;
- (h) da pruže pristup sustavima za operativnu potporu ili sličnim programskim sustavima potrebnim za osiguravanje poštenog tržišnog natjecanja u obavljanju usluga;
- (i) da međusobno povežu mreže ili mrežnu opremu;

▼ M1

(j) da bi se osigurao pristup pripadajućim uslugama kao što je usluga identiteta, lokacije i prisutnosti.

▼ B

Nacionalna regulatorna tijela tim obvezama mogu dodati uvjete u vezi poštenja, objektivnosti i pravovremenosti.

▼ M1

2. Kada državna regulatorna tijela razmatraju obveze iz stavka 1., a posebno kada procjenjuju kako bi se takve obveze odredile razmjerno ciljevima utvrđenim u članku 8. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), ona posebno uzimaju u obzir sljedeće činjenice:

▼ M1

(a) tehničku i gospodarsku održivost uporabe ili postavljanja konkurentske opreme u svijetlu razvoja tržišta, uzimajući u obzir narav i vrstu uključenih međupovezivanja i/ili pristupa, te uključujući održivost ostalih vertikalnih pristupnih proizvoda kao što je pristup kabelskim kanalima;

▼ B

(b) izvedivost pružanja predloženog pristupa, s obzirom na kapacitet koji je dostupan;

▼ M1

(c) početno ulaganje vlasnika opreme, uzimajući u obzir bilo koje javne investicije i opasnosti povezane s ulaganjima;

(d) potreba da se dugoročno zaštititi tržišno natjecanje, posebno pozorno preteći gospodarski učinkovitu infrastrukturnu konkurenciju;

▼ B

(e) ako je potrebno, sva relevantna prava na intelektualno vlasništvo;

(f) obavljanje paneuropskih usluga.

▼ M1

3. Kada operatoru određuju obveze da omogući pristup u skladu s odredbama ovog članka, državna regulatorna tijela mogu utvrditi tehničke uvjete ili uvjete rada koje bi trebali zadovoljiti i davatelji i/ili korisnici takvog pristupa kada je nužno osigurati normalni rad mreže. Obveze o pridržavanju posebnih tehničkih normi ili tehničkih specifikacija u skladu su s normama i tehničkim specifikacijama utvrđenim u skladu s člankom 17. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva).

▼ B*Članak 13.***Obveze nadzora cijene i troškovnog računovodstva****▼ M1**

1. Kada analiza tržišta pokaže da nedostatak učinkovite konkurencije znači da dotični operator može održavati pretjerano visoke cijene, ili da može iznuđivati cijene na štetu krajnjih korisnika, državno regulatorno tijelo može, u skladu s odredbama članka 8., odrediti obveze koje se odnose na kontrolu povrata troškova i cijena, uključujući obveze da cijene slijede troškove te obveze u vezi s sustava troškovnog računovodstva radi osiguranja određenih vrsta međupovezivanja i/ili pristupa. Kako bi operatora potaknuli na ulaganja, uključujući ulaganja u sljedeću generaciju mreža, državna regulatorna tijela uzimaju u obzir ulaganja operatora te mu omogućavaju razumnu stopu povrata na odgovarajući angažirani kapital, uzimajući u obzir bilo koju opasnost koja je povezana s određenim novim projektom ulaganja u mreže.

▼ B

2. Državna regulatorna tijela osiguravaju da svi propisani mehanizmi pokrivanja troškova ili metodologija određivanja cijena služe u svrhu poticanja djelotvornosti i održivog tržišnog natjecanja i najvećih pogodnosti za korisnike. U tom smislu, državna regulatorna tijela također mogu uzeti u obzir cijene dostupne na usporedivim konkurentnim tržištima.

▼B

3. Operator koji ima obvezu troškovne usmjerenosti svojih cijena snosi teret dokazivanja da naknade proizlaze iz troškova, uključujući prihvatljivu stopu povrata uloženog kapitala. U svrhu izračunavanja troškova djelatnog obavljanja usluga, državno regulatorno tijelo može uporabiti metode praćenja troškova neovisne o onima koje rabi to poduzeće. Državno regulatorno tijelo može od operatora tražiti da podnese kompletno opravdanje svojih cijena, a može, ako je potrebno, tražiti i prilagodbu cijena.

4. Ako je provedba sustava praćenja troškova propisana kako bi se podržao nadzor cijena, državna regulatorna tijela osiguravaju da opis sustava praćenja troškova bude javno dostupan te da pokazuje barem glavne kategorije prema kojima su troškovi svrstani i pravila uporabljena za raspodjelu troškova. Kvalificirano neovisno tijelo provjerava usklađenost sa sustavom praćenja troškova. Izjava o usklađenosti objavljivat će se godišnje.

▼M1*Članak 13.a.***Funkcionalno razdvajanje**

1. Kada državno regulatorno tijelo zaključi da se odgovarajućim obvezama određenim na temelju članka 9. do 13. nije postiglo djelotvorno tržišno natjecanje te da postoje važni i trajni problemi u tržišnom natjecanju i/ili neuspjesi na tržištu utvrđeni u vezi s veleprodajnom opskrbom određenih tržišta pristupnim proizvodima, ono može, kao iznimnu mjeru, u skladu s odredbama drugog podstavka članka 8. stavka 3., odrediti obvezu vertikalno integriranim poduzećima da aktivnosti povezane s veleprodajnom opskrbom odgovarajućih pristupnih proizvoda, prenese na samostalni poslovni subjekt.

Takav poslovni subjekt nudi pristupne proizvode i pruža usluge svim poduzećima, uključujući i druge poslovne subjekte unutar matične tvrtke, pod istim rokovima, odredbama i uvjetima, uključujući i one koji se odnose na razinu cijena i usluga, te pomoću istih sustava i postupaka.

2. Kada državno regulatorno tijelo namjerava odrediti obveze funkcionalnog razdvajanja, ono Komisiji dostavlja prijedlog koji uključuje:

- (a) dokaz koji opravdava zaključke državnog regulatornog tijela iz stavka 1.;
- (b) obrazloženu procjenu po kojoj ne postoji ili ima malo izgleda za postojanje djelotvorne i održive infrastrukturne konkurencije u razumnom roku;
- (c) analizu očekivanog utjecaja na regulatorno tijelo, na poduzeće, posebno na radnu snagu funkcionalno odvojenog poduzeća i na područje elektroničkih komunikacija u cjelini, te na inicijative za ulaganje u područje kao cjelinu, posebno u vezi s potrebom da se osigura društvena i teritorijalna povezanost, te na druge zainteresirane strane, posebno uključujući očekivani utjecaj na tržišno natjecanje i bilo koje moguće posljedice na potrošače;
- (d) analizu razloga zbog kojih bi ta obveza bila najučinkovitije sredstvo kojim se primjenjuju pravna sredstva kojima je cilj rješavanje utvrđenih problema tržišnog natjecanja/neuspjeha na tržištu.

▼ **M1**

3. Prijedlog mjera uključuje sljedeće elemente:
- (a) točnu prirodu i razinu funkcionalnog razdvajanja, posebno navodeći pravni položaj funkcionalno odvojenog poslovnog subjekta;
 - (b) utvrđivanje imovine funkcionalno odvojenog poslovnog subjekta te proizvoda ili usluga koje će taj poslovni subjekt nuditi;
 - (c) dogovore o upravljanju kako bi se osigurala neovisnost osoblja koje zapošljava funkcionalno odvojeni poslovni subjekt, te odgovarajuća struktura poticaja;
 - (d) pravila kojima se osigurava ispunjenje obveza;
 - (e) pravila kojima se osigurava transparentnost operativnih postupaka, posebno prema zainteresiranim stranama;
 - (f) program praćenja kako bi se osiguralo ispunjenje obveza, uključujući objavu godišnjeg izvješća.

4. Pridržavajući se odluke Komisije u vezi s prijedlogom mjera u skladu s člankom 8. stavkom 3., državno regulatorno tijelo provodi usklađenu analizu različitih tržišta koja se tiču pristupne mreže u skladu s postupkom utvrđenim u članku 16. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva). Na temelju svoje procjene, u skladu s člancima 6. i 7. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), državno regulatorno tijelo određuje, zadržava, izmjenjuje ili ukida obveze.

5. Na poduzeće kojemu je određeno funkcionalno razdvajanje može se odnositi bilo koja obveza utvrđena u člancima 9. do 13., na bilo kojem utvrđenom tržištu za koje je navedeno da poduzeće na njemu ima značajnu tržišnu snagu u skladu s člankom 16. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), ili bilo koja obveza koju je odobrila Komisija sukladno članku 8. stavku 3.

*Članak 13.b.***Dragovoljno razdvajanje vertikalno integriranog poduzeća**

1. Poduzeća, za koje je navedeno da imaju značajnu tržišnu snagu na jednom ili nekoliko tržišta u skladu s člankom 16. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), unaprijed i na vrijeme obavješćuju državno regulatorno tijelo kako bi državnim regulatornom tijelu omogućila da procijeni učinak namjeravane transakcije, kada odluče prenijeti imovinu svoje lokalne pristupne mreže ili njezinog značajnog dijela na razdvojeni pravni subjekt u drugom vlasništvu, ili osnovati zasebni poslovni subjekt kako bi svim maloprodajnim ponuditeljima, uključujući i vlastite maloprodajne odjele, osigurala potpuno istovjetne pristupne proizvode.

Poduzeće također obavješćuju državno regulatorno tijelo o bilo kakvoj promjeni te namjere, kao i o konačnom rezultatu postupka razdvajanja.

2. Državno regulatorno tijelo procjenjuje učinak namjeravane transakcije na postojeće regulatorne obveze na temelju Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva).

▼ M1

Radi toga državno regulatorno tijelo provodi usklađenu analizu različitih tržišta povezanih s pristupnom mrežom u skladu s postupkom utvrđenim u članku 16. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva).

Na temelju svoje procjene, državno regulatorni tijelo određuje, zadržava, izmjenjuje ili ukida obveze, u skladu s člancima 6. i 7. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva).

3. Pravno i/ili operativno odvojeni poslovni subjekt može podlijevati obvezama utvrđenim u člancima 9. do 13. na bilo kojem utvrđenom tržištu za koje se navodi da na njemu poduzeće ima značajnu tržišnu snagu u skladu s člankom 16. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva), ili bilo kojim drugim obvezama koje je odobrila Komisija sukladno članku 8. stavku 3.

▼ B

POGLAVLJE IV.

POSTUPOVNE ODREDBE

*Članak 14.***Odbor**

1. Komisiji pomaže Odbor za komunikacije utemeljen člankom 22. Direktive 2002/21/EZ (Okvirna direktiva).

2. Kod upućivanja na ovaj stavak, primjenjuju se članci 3. i 7. Odluke 1999/468/EZ, uzimajući u obzir odredbe njezinog članka 8.

▼ M1

3. Kada se poziva na ovaj stavak, primjenjuje se članak 5.a. stavci 1. do 4. i članak 7. Odluke 1999/468/EZ, uzimajući u obzir odredbe njezina članka 8.

▼ B*Članak 15.***Objavljivanje i pristup informacijama**

1. Države članice osiguravaju da se posebne obveze nametnute poduzećima prema ovoj Direktivi objavljuju i da se odrede zasebna tržišta proizvoda/usluga i zemljopisna tržišta. One osiguravaju da najnovije informacije, pod uvjetom da one nisu povjerljive, a posebno da ne sadržavaju poslovne tajne, budu javno dostupne na način koji će svim zainteresiranim stranama jamčiti jednostavan pristup tim informacijama.

2. Države članice dostavljaju Komisiji jedan primjerak svih takvih objavljenih informacija. Komisija te informacije čini dostupnima u spremnom i dostupnom obrascu te ako je potrebno podastire informacije Odboru za komunikacije.

*Članak 16.***Obavješćivanje**

1. Države članice obavješćuju Komisiju najkasnije do datuma primjene iz članka 18. stavka 1. drugog podstavka o državnim regulatornim tijelima odgovornim za zadaće utvrđene u ovoj Direktivi.

▼B

2. Državna regulatorna tijela obavješćuju Komisiju o nazivima operatora za koje se smatra da imaju znatniju tržišnu snagu za potrebe ove Direktive i njihovim obvezama prema ovoj Direktivi. Komisiju se istodobno, bez odgode, obavješćuje o svim promjenama koje imaju utjecaja na obveze nametnute poduzećima ili promjene poduzeća na koja utječu odredbe ove Direktive.

*Članak 17.***Postupci preispitivanja**

Komisija povremeno provjerava funkcioniranje ove Direktive i izvješćuje Europski parlament i Vijeće, prvi put ne više od tri godine nakon datuma primjene iz članka 18. stavka 1. drugog podstavka. U tu svrhu, Komisija može od država članica zatražiti informacije koje se podnose bez odgode.

*Članak 18.***Prenošenje**

1. Države članice donose i objavljuju zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom najkasnije do 24. srpnja 2003. One o tome odmah obavješćuju Komisiju.

One primjenjuju te mjere od 25. srpnja 2003.

Kada države članice donose ove mjere, te mjere prilikom njihove službene objave sadržavaju uputu na ovu Direktivu ili se uz njih navodi takva uputa. Načine tog upućivanja određuju države članice.

2. Države članice dostavljaju Komisiji tekst odredaba nacionalnog prava koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva i svih sljedećih izmjena tih odredaba.

*Članak 19.***Stupanje na snagu**

Ova Direktiva stupa na snagu na dan objave u *Službenom listu Europskih zajednica*.

*Članak 20.***Adresati**

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

*PRILOG I.***UVJETI ZA PRISTUP SLUŠATELJA I GLEDATELJA USLUGAMA DIGITALNE TELEVIZIJSKE I RADIJSKE DIFUZIJE U ZAJEDNICI****Dio I.: Uvjeti za sustave uvjetovanog pristupa koji će se primjenjivati u skladu s člankom 6. stavkom 1.**

S obzirom na uvjetovani pristup gledatelja i slušatelja uslugama digitalne televizijske i radijske difuzije u Zajednici, bez obzira na način prijenosa, države članice moraju osigurati primjenu sljedećih uvjeta u skladu s člankom 6.:

- (a) sustavi uvjetovanog pristupa koji djeluju na tržištu u Zajednici moraju imati potrebne tehničke mogućnosti za ekonomičan širi nadzor omogućavajući operatorima mreže na lokalnoj i regionalnoj razini potpuni nadzor nad uslugama koje upotrebljavaju takve sustave uvjetovanog pristupa;
- (b) bez obzira na načine prijenosa, svi operatori usluga uvjetovanog pristupa koji pružaju pristup uslugama digitalne televizije i radija i čiji nakladnici usluga pristupa ovise o tome kako bi došli do potencijalnih gledatelja ili slušatelja moraju:
 - ponuditi svim nakladnicima, na poštenoj, objektivnoj i nediskriminirajućoj osnovi koja je u skladu s pravom tržišnog natjecanja Zajednice tehničke usluge koje omogućuju gledateljima ili slušateljima pristup digitalno prenesenim uslugama putem uređaja (dekodera) kojima upravljaju operatori usluga i koje su u skladu s pravom tržišnog natjecanja Zajednice,
 - voditi računovodstvo za pružanje usluga uvjetovanog pristupa odvojeno od drugih djelatnosti;
- (c) kad dodjeljuju ovlaštenja proizvođačima korisničke opreme, nositelji prava intelektualnog vlasništva za uređaje i sustave uvjetovanog pristupa, moraju se pobrinuti da se to odvija prema poštenim, objektivnim i nediskriminirajućim načelima. Uzimajući u obzir tehničke i komercijalne čimbenike, nositelji prava ne smiju izdavanje ovlaštenja podvrgnuti uvjetima koji zabranjuju, onemogućavaju ili destimuliraju uključivanje u isti proizvod:
 - zajedničkog sučelja koje omogućuje povezivanje s nekoliko drugih pristupnih sustava, ili
 - dijelova svojstvenih drugim pristupnim sustavima, pod uvjetom da nositelj ovlaštenja udovoljava mjerodavnim i primjerenim uvjetima koji jamče, u onoj mjeri u kojoj se to na njega odnosi, sigurnost poslovanja operatora sustava uvjetovanog pristupa.

Dio II.: Druga oprema na koju se mogu primijeniti uvjeti prema članku 5. stavku 1. točki (b)

- (a) pristup sučeljima aplikacijskoga programa (APIs);
- (b) pristup elektroničkim programskim vodičima (EPGs).

▼ B*PRILOG II.***▼ M1**

NAJMANJI POPIS STAVKI KOJI SE UKLJUČUJE U REFERENTNU PONUDU ZA VELEPRODAJNU MREŽNU INFRASTRUKTURU, UKLJUČUJUĆI ZAJEDNIČKO KORIŠTENJE ILI POTPUNO IZDVOJENI PRISTUP LOKALNOJ PETLJI NA FIKSNOJ LOKACIJI KOJI TREBAJU OBJAVITI NAVEDENI OPERATORI SA ZNAČAJNOM TRŽIŠNOM SNAGOM (SMP OPERATORI)

▼ B

Za potrebe ovog Priloga primjenjuju se sljedeće definicije:

▼ M1

(a) „lokalna podpetlja” znači djelomičnu lokalnu petlju koja priključuje priključnu točku mreže na sabirnu točku ili određenu točku međupristupa u nepokretnoj javnoj elektroničkoj komunikacijskoj mreži;

▼ B

(b) „pristup izdvojenoj lokalnoj petlji” znači potpuni pristup izdvojenoj lokalnoj petlji i zajednički pristup izdvojenoj lokalnoj petlji; ne podrazumijeva promjenu vlasništva nad lokalnom petljom;

▼ M1

(c) „potpuno izdvojeni pristup lokalnoj petlji” znači mogućnost pristupa korisnika lokalnoj petlji ili lokalnoj podpetlji operatora sa značajnom tržišnom snagom koji dopušta uporabu punog kapaciteta mrežne infrastrukture;

(d) „zajednički pristup lokalnoj petlji” znači da operator sa značajnom tržišnom snagom (SMP) daje korisniku pristup lokalnoj petlji ili podpetlji, omogućavajući korištenje određenog dijela kapaciteta mrežne infrastrukture, kao što je dio frekvencije ili ekvivalenta.

▼ B**A. Uvjeti pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji****▼ M1**

1. Dijelovi mreže kojima se nudi pristup, koji posebno obuhvaćaju sljedeće dijelove zajedno s odgovarajućom povezanom opremom:

- (a) izdvojeni pristup lokalnoj petlji (u cijelosti ili uz zajedničko korištenje);
- (b) izdvojeni pristup lokalnoj podpetlji (u cijelosti ili uz zajedničko korištenje), uključujući, gdje je to bitno, pristup dijelovima mreže koji nisu aktivni zbog pokretanja mreža sporednih veza;
- (c) gdje je to bitno, pristup kabelskim kanalima koji omogućavaju pokretanje pristupnih mreža.

2. Informacije o lokacijama fizičkih pristupnih mjesta kao što su razvodni ormari, i razdjelni okviri, raspoloživost lokalnih petlji, podpetlji i sporednih veza u određenim dijelovima pristupne mreže i, gdje je to bitno, informacije o lokacijama kabelskih kanala i raspoloživih prostora unutar kanala;

3. Tehnički uvjeti u vezi s pristupom i korištenjem lokalnih petlji i podpetlji, uključujući tehničke značajke upletenog dvožilnog kabela i/ili optičkog vlakna i/ili istovjetne infrastrukture, kabelskih razdjelnika i povezane opreme i, gdje je to bitno, tehnički uvjeti povezani s pristupom kabelskim kanalima;

▼ B

4. postupci podnošenja zahtjeva i pružanja usluge pristupa izdvojenim lokalnim petljama te ograničenja pri njihovoj uporabi.

B. Kolokacijske usluge**▼ M1**

1. Informacije o postojećim operatorima sa značajnom tržišnom snagom (SMP), ili lokacijama opreme i planiranom modernizacijom tih lokacija ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Dostupnost ovih informacija može biti ograničena samo na zainteresirane strane u interesu zaštite javnosti.

▼B

2. vrste kolokacije koje proglašeni operator pruža na lokacijama iz točke 1. (fizičku kolokaciju, udaljenu kolokaciju i virtualnu kolokaciju).
3. značajke opreme i možebitna ograničenja uporabe u kolokacijskim prostorima.
4. sigurnosne mjere koje proglašeni operator poduzima u svrhu osiguranja svojih lokacija.
5. Uvjeti pristupa za osoblje konkurentnih operatora.
6. Sigurnosne norme.
7. pravila za raspodjelu prostora na lokacijama gdje je kolokacijski prostor ograničen.
8. uvjeti uz koje operatori korisnici mogu pregledati lokacije na kojima je omogućena fizička kolokacija, kao i lokacije na kojima kolokacija nije omogućena zbog nedostatka prostornih ili tehničkih mogućnosti.

C. Informacijski sustavi

Uvjeti pristupa sustavima operativne potpore, informacijskim sustavima ili bazama podataka proglašenog operatora za potrebe podnošenja prethodnih zahtjeva, zahtjeva za pružanje usluge, za narudžbe, održavanje, uklanjanje kvarova i naplatu.

D. Uvjeti pružanja usluge

1. Vrijeme odgovora na zahtjeve za pružanje usluge pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji i pripadajućim sadržajima, sporazumi o razini usluge, postupak uklanjanja kvarova, postupci za povratak na redovnu (ugovorenu) razinu usluge i parametri kakvoće usluge.
2. Standardni uvjeti ugovora, uključujući, ako je potrebno, nadoknade zbog neizvršenja ugovornih obveza u vremenu odgovora.
3. Cijene usluge i postupci izračuna naknada za sva gore navedena obilježja, funkcije i opremu.